

Přiblížení

Byli jsme s Josefem a Jindrou na výstavě ve Zlíně. *Z Řehonůrky do Prahy a zpět*. Na zhruba desítku panelů fotografie ze života Ludvíka Vaculíka v relativně uzavřených souborech, z nichž každý svým významem zasahuje do toho jiného a všechny tvoří podivuhodný a stále přitažlivý obraz autora, jakého dnes u nás není. Z výstavy jsem pořídil pár neumělých fotografií, ve výsledku trochu pobledlých, takže při bližším zkoumání je potřeba nos k fotografickému záznamu přiblížit, snadněji pak, v počítačovém přehlížení použít elektronické lupy. Na jednom ze snímků stojí v půli zlomený Josef a prohlíží cosi na panelu s náznaky osudu paní učitelky Svatoňové, která stála tak šťastně na počátku dráhy spisovatele. Na druhém, kde jsou oba, Josef i Jindra, vidím Jindru, rodáka z Vaculíkova Brumova, poněkud odvráceného od panelu, jakoby s němou výčitkou, že na výstavě je málo právě toho Brumova. Na dalších snímcích už, až na jednu výjimku, na kterou v těchto řádcích také nakonec dojde, jen panely celkově anebo stránky s Vaculíkovými texty doplňujícími dobové fotografické obrazy. A při tom všem, včetně celkově vydařené cesty do Zlína na výstavu, zastavení na plzeňském v lesním údolí ve Vizovicích, mě napadlo, jak přednostně a nezvratně jsme upínali svou pozornost k detailům. Prázdninový dvorek ve starém Brumově, pumpky Baťova Mladého muže, Vaculíkův stesk vtěsnaný do časem se proměňující tváře, dlouhé gatě spisovatelova valašského kroje, jeho nespolehlivé trenky hledající na fotkách vždycky nižší polohu, než by se slušelo, až průhlednost a nečitelná čirost výtvarných návrhů spisovatelských cen vystavených ve vitríně... A to opravdu dělné držení tužky nad hluboce skloněnou hlavou s rozkuráženými vlasy!

Na druhý den jsem se náhodně objevil nad Lidečkem, dostal se nad hřbitov na kopci nad dědinou a z místa nad a za mrtvými jsem se díval více vpravo, už do krajiny Vaculíkovy, ke Královci a myslitelně dál, přes Poteč a Klobouky až k Brumovu. Celý obzor splýval v jeden čímsi jedinečný celek ukrývající všechny ty detaily lidských osudů pospojovaných dechem sotva znatelné historie. A uprostřed ten pevný bod, který je tím mým posledním, v předchozích řádcích

jen naznačeným snímkem z výstavy, Literární špalek (ve funkci v letech 2014-2015, jak praví popisek) z dobřichovického spisovatelova domu. Špalek se zařatou sekyrou, která v šikmém slunci prostupujícím skleněnou stěnu zlínské knihovny vykreslila na podlaze hák, v němž znovu pevně uchyceni rovnáme ten balanc historie procházející našimi dny a vzpomínkami.

Dalibor Malina

Obsah:

úvodník

Dalibor Malina: Přibližování__2_3

próza

Marta Hlušíková: O neobesenom Šangovi__13_14

Jarmila Horáková: Vlasta__14_17

poezie

Eduard Grečner: x x x__17_18

Jakub Chrobák: x x x__19

Roman Polách: x x x__20_21

překlad

Myroslav Lajuk: * * *__8_12

jen tak

Jakub Chrobák: * * *__23_25

Julie Hilliová: Madrid__25_26

vzpomínky

František Rafaja: Ze střípků vzpomínek na Mojmíra Trávníčka__4_7

nekrolog

Milena Fucimanová: Zemřel básník Augustin Skýpala__21_23

recenze

Pavel Kotrla: Vtíravá vyprázdněnost městského satelitu__26_27

Ondřej Hložek: Literární život versus text__28_29

Andrea Chrobáková-Lněničková: Až na dřeň bytí__29_31

FRANTIŠEK RAFAJA

Ze střípků vzpomínek na Mojmíra Trávníčka

František Rafaja (1943) pracoval jako výzkumný a vývojový pracovník v Tesle Valašské Meziříčí, později jednatel a společník v nástupnické firmě. Vydal více než 80 titulů ve vlastní strojo-pisné samizdatové edici. Spoluautor knižních publikací, převážně z vlastivědy Holešovska. V Holešově připravil a uvedl řadu kulturních akcí a literárně-hudebních pásem. Na některých se podílel i Mojmír Trávníček, se kterým spolupracoval již v období samizdatu. Přinášíme dvě krátké vzpomínky. Více o autorovi na <http://www.pametnaroda.cz/story/rafaja-frantisek-1943-2756>.*

-pak

S Alexandrem Tomským u Mojmíra Trávníčka

K neznámějším exilovým nakladatelstvím soustředěným na českou a samizdatovou literaturu a na tituly, jejichž připravované vydání bylo doma za normalizace znemožněno, patřilo nakladatelství Rozmluvy, které založil roku 1982 v Londýně zprvu jako edici při chystané stejnojmenné filozoficko-literární revui publicista, překladatel a politolog katolické orientace Alexander Tomský. Rozmluvy byly prvním exilovým nakladatelstvím, které od počátku orientovalo svůj ediční program především do Československa. Různorodý ediční program tvořila zejména původní exilová a samizdatová tvorba názorově blízká vydavateli. Zastoupena byla filosofie i esejistika, poezie, próza, drama, paměti, literární kritika. Do svého návratu domů po listopadu 1989 vydal A. Tomský na 75 titulů, mezi nimi řadu textů významných autorů spirituální orientace (Zahradníčka, Reynka, Demla, Kalisty, Schulze, Durycha aj.). Již v prosinci 1989 přenesl své nakladatelství do Prahy, kde počátkem roku 1990 zahájilo činnost.

První únorovou sobotu roku 1990 dopoledne se mně ozval telefonem přítel Pavel Jungmann, antikvář, knihkupec, pilný pracovník českého samizdatu a disident ze Zlína. Potěšil mě informací o tom, že do prodeje ve svém zlínském antikvariátě převzal exilové knihy a časopisy z Tomského Rozmluv. Současně se zeptal, zda by mne mohl společně s panem

Tomským odpoledne navštívit a zda bych je pak mohl doprovodit do Nového Hrozenkova k Mojmíru Trávníčkovi. Zavolał jsem příteli na Valašsko a domluvil s ním návštěvu. Mojmír s návštěvou souhlasil, jen mě požádal, abychom se pro něho cestou zastavili v Pržně, kde pomáhal synovi stavět domek.

O půl páté odpoledne zastavil před naším domem v Holešově exkluzivní automobil Opel a A. Tomský s P. Jungmannem se u nás zastavili na krátkou návštěvu. Využil jsem ji k tomu, abych s panem Tomským natočil krátkou zvukovou pozvánku k návštěvě výstavy exilové a samizdatové literatury, kterou jsme právě připravovali v holešovské městské knihovně. Tuto pozvánku pak vysílal místní rozhlas po drátě v pravidelné týdenní relaci města. Pak jsme všichni tři nasedli do pohodlného automobilu a vydali se přes Bystřici p. H. a Tesák na Valašsko. Poté, co si k nám přisedl v Pržně Mojmír, jsme zamířili do Nového Hrozenkova, kam jsme přijeli již za tmy.

V úvodu setkání nabídl Pavel Jungmann účastníkům schůzky knižní a časopisecké novinky samizdatové a exilové literatury ze svého zlínského knihkupectví. Následně představil Alexander Tomský svůj záměr pokračovat v Praze kromě vydávání knih také ve vydávání časopisu Rozmluvy, jehož sedm čísel vyšlo v 80. letech v Anglii. Časopis měl vycházet v pražském nakladatelství Vyšehrad a vydání prvního tuzemského čísla plánoval vydavatel na 1. čtvrtletí 1990. V dalším průběhu jednání byl diskutován výběr literárních příspěvků pro nejbližší čísla revue. Mojmír přislíbil do 20. února edičně připravit výběry z korespondencí křesťanských autorů (J. Deml, J. Zahradníček, B. Fučík, J. Čep) a zaslat je administrativní pracovníci ČSL Ljubě Mestekové. Debata účastníků schůzky, ve které to jiskřilo humorem, se protáhla až do pozdních nočních hodin.

Když jsem asi za měsíc navštívil redaktorku Marii Voříškovou v redakci pražského nakladatelství Vyšehrad a ptal se, jak probíhá příprava vydání prvního čísla vyšehradských Rozmluv, ukázala mně rukou na knihovničku, na níž leželo několik rukopisných stránek. Mojmír Trávníček mně v dopise z 24. 4. 1990 napsal: „Tomský se ozval sám k velikonocům. Píše, že Rozmluvy jsou už v tisku a v červnu by se měly objevit, a podle dohody tehdy u nás žádá o další „archivní“ seriál korespondence, který už pro něho chystám.“

Někdy po Velikonocích jsem se opět zastavil v redakci Vyšehradu, ale s přípravou Rozmluv jsem zde nezaznamenal žádný pokrok. V polovině roku jsem se znovu zeptal Mojmíra, zda je něco nového a on mně v dopise z 12. 7. 1990 odpověděl:

„O Tomském a Rozmluvách nevím nic. Na velikonoce mi Tomský psal a žádal další „archiv“, tj. obsáhlý výbor z dopisů J. Zahradníčka do čísla, které prý vyjde v říjnu – červnové číslo prý je v tisku. Pro jistotu jsem tedy napsal na danou adresu, má-li smysl, abych vůbec opisoval 30-40 stránek textu, když nic nevím o vydávání časopisu; čekám tedy na odpověď.“

Už si dnes nevzpomínám, zda se přítel nakonec dočkal odpovědi, k vydávání časopisu však nedošlo. Ale přítel ani pak nezůstal nezaměstnan. V rozhlasových vzpomínkách vzpomínal v roce 2002 s vděčností na plejádu básníků – redaktorů, spolupracovníků a přátel, kteří mu nabídli stránky jimi redigovaných periodik a knih, k otištění jeho textů: Tomáš Mazáč – Lidová demokracie, Jiří Kuběna – Box, Karel Křepelka – Proglas, Pavel Švanda a pak Iva Kotrlá – Akord, Martin Stöhr, Tomáš Reichel a Ivan Slavík – Host, Jaroslav Erik Frič, Jitka Bednářová a Ivan Slavík – Vetus Via, Pavel Petr – Prostor Zlín, Milan Badal – Katolický týdeník, Roman Ludva – Olomoucké divadlo hudby, Zdeněk Svoboda – Kalendář Blahoslav v Českém zápase, Vladimír Binar – PNP Praha, Dalibor Malina a Pavel Kotrla – vsetínské Texty, Petr Odehnal a další. A svoji rozhlasovou úvahu o přízni, které se těší u básníků – redaktorů uzavřel větou: „A není to nemalý důvod k radosti ze života, je-li člověk takto v péči básníků?“

„ ... rád se zapojím “

Mnozí holešovští ctitelé krásné literatury a hudby dodnes vděčně vzpomínají na nezapomenutelné literárně hudební pořady s významnou a uznávanou osobností našeho literárního života, literárním kritikem, historikem a editorem Mojmírem Trávníčkem. Po svém prvním vystoupení v Holešově, které se uskutečnilo na vernisáži výstavy exilové a samizdatové literatury v Městské knihovně v zámku 21. února 1990, mně přítel Mojmír napsal: „Kdybyste pro mě měli někdy angažmá na nějakou besedu (z přibližného okruhu, který je Vám znám), rád se „zapojím“. Společně se skupinou přátel a příznivců krásné literatury

a hudby jsme s velkou radostí přijali tuto lákavou nabídku a ve spolupráci s Mojmírem jsme připravili volnou sérii celkem dvanácti nedělních literárně-hudebních pořadů, které se konaly v 90. letech v holešovském domě U sv. Martina. V rámci cyklu nazvaného podle titulu knihy Zdeňka Rotrekla *Skrytá tvář české literatury*, v nich Mojmír Trávníček přiblížil posluchačům životní osudy a dílo českých spisovatelů, kteří v tragédii předcházející čtyřicetileté devastace všech hodnot byli v naší zemi umlčeni, někteří z nich přinuceni k odchodu do exilu a mnozí z nich strávili dlouhá léta v komunistických žalářích. Renč, Křelina, Čep, Deml, Durych, Reynek – to je jen několik jmen literárních tvůrců z dlouhé plejády, představené holešovskému publiku. Autor cyklu však ve svém cyklu nezapomněl ani na mladé básníky, se kterými ho pojilo upřímné přátelství (Pavel Petr, Martin Stöhr, Miloš Doležal). Mojmír Trávníček se v jednotlivých pořadech představil jako znamenitý a neobyčejně poutavý vypravěč, který své vyprávění navíc mistrovsky nadlehčoval jemným a laskavým humorem.

Známost o této kulturní události přesáhla hranice města Holešova. Zasloužil se o to také mladý autor a spolupracovník zlínského rozhlasu Petr Cekota, který připravil pro posluchače rádia několik rozhovorů s autorem cyklu a jeho holešovskými spolupracovníky.

Většina z celkového počtu dvanácti literárních pořadů, které se konaly v Holešově v rozmezí let 1991–1997, byla doplněna výstavkami knih, samizdatových a exilových tisků, rukopisných korespondencí, fotografií a různých dokumentů. Posluchači se zde mohli osobně setkat také s řadou literárních tvůrců. Na besedách vystoupili např. Hana Pražáková, Bohumil Pavlok (oslavil s účastníky besedy své 70. narozeniny), Jan Žáček, Jan Jakub Zahradníček, Pavel Petr, Martin Stöhr, Petr Cekota aj.

Když mně přítel Mojmír v září 2003 poslal svůj první výbor z textů publikovaných v 90. letech XX. století, usilující v průřezu zachytit jeho přítomnost v polistopadovém období české literatury, mohl jsem v něm nalézt také stopy jeho holešovských vystoupení. Konečně, autor mně to potvrdil i ve své dedikaci, kterou vepsal na předsádku knihy *Sdílet věčné*:

Františkovi Rafajovi ať hledá, co všechno vzalo v této knížce počátek v Holešově!

Mojmír
23.9.03

MYROSLAV LAJUK

vynalezení písma: ohnivě zlatá

podívej
podívej jak nádherná je naše panna maria
má tak bílou pleť
má purpurový mák ve vlasech
má purpurový mák mezi prsy
jak je nádherná ta naše panna maria
jak je hezká

stojí u fotbalového hřiště
a kutálí se jí k nohám míč
a ona se nesehne aby ho sebrala
a donesla ho do kabinetu třídního
nevycítá nám: děti otlučete si lokty
nové kalhoty si roztrháte
a vůbec – běžte si psát domácí úkoly
učit se vzorečky povrchu a poloměru koule

ne
je tak nádherná
má purpurový mák mezi prsy
všechny tyhle ty odpornosti ona nedělá
ne ona prostě přihraje
malinkým černým střívkem

hliníkový drát

kdo to tam venku rachotí
kdo tam rozsypává železo tak nahlas
že to slyším až sem!

to můj táta opravuje auto
přivázal motor na hák –
a to srdce visí na ocelovém drátu
hliníkový by se přetrhnul
černý maz stéká z toho srdce
černý maz motorového oleje stéká

v přístřešku
kolem narovnaných krabic s koupelnovými
obkládačkami
je namotáno na cívce sto metrů hliníkového
drátu
dá se z něho ale vytáhnout jenom pět
vláken naráz
snadno se ohýbá když ho trháš po jednom
ale je tak těžké ho rozmotat vybrat tu linii

a tak když ho několikrát ohneš sem a tam
tak se rychle zahřívá a spálíš se
ale potom se drát zběsile láme –
jako lidské žíly na mrazu

teplota tání hliníku je 660 stupňů celsia
pro srovnání: železa 1538 a wolframu
obecně 3410

díky nízké hmotnosti hliníkových drátů
se snižuje zátěž na sloupech elektrického
vedení a na izolátorech
ale tento materiál se špatně svařuje schází
mu pevnost atd.

a ještě má jednu hroznou vlastnost
kvůli které je ten kov příšerný!

odtrhnul jsem z té stovky metrů několik
centimetrů
vytáhnul jsem z klubka žil jednu žilku jako
zloděj jako kat
ale k čemu mi ten drát bude
k čemu mi to bude že pak všichni budou
chodit a křičet
že nemám rozum a že mrhám materiálem

tak například k tomuto:
abych přimotal hřebík dvacítku
k šípku z lískového prutu
abych přivázal paletu k sekačce na trávu
abych omotal díry v kotci
kterými utíká pes a leká sousedy
abych udělal kruh
a díval se přes něj na různé kulaté předměty
abych omotal dveře aby nikdo nemohl vejít
abych udělal ovci královskou korunu

a ještě abych předpověděl kde se bude
kopat studna
předtím než přijdou řemeslníci
(drátky se nachýlí směrem k sobě
na tom místě kde je v zemi blízko povrchu voda)

hliníkový drát vám zašpiní prsty
jako hrot tužky
tohle je tak dlouhá báseň že kdybych ji psal
tužkou
musel bych ji už znovu ořezat
ale to má být dlouhá báseň
na sto metrů pětkrát na sto metrů
protože ještě je nutno povědět
jak se hliníkový drát týká všech
jeho základní funkcí je totiž spojovat!

ovšem taky se hodí připomenout
že má jednu hroznou vlastnost
kvůli které je ten kov příšerný –
hliník má velmi slabé magnetické vlastnosti
a to je fatální! to je fatální pro mě celého!
pro nás všechny! pro ne nás!

...víte
v tom přístřešku
ještě zůstalo několik desítek metrů
hliníkového drátu
ale já už ho nepoužívám

ledaže
někdy si pevně obmotávám malíček
a pozoruju
jak
modrá

kostel nanebevstoupení páně

jasiňa v dýmu – na zahradách pálí všechno
co během léta dosloužilo a začalo překážet

kde tady máte kostel nanebevstoupení páně?
ten starý z roku 1424? jak nevíte?
není to tam? – ukazuju prstem na kostel
za řekou

... jen tak tak přejdu ten děravý visutý most
jdu rozbitou mokrou cestou a dočista si
zničím tenisky
u branky něčí motorka
a u kostelního prahu kráva a tři telata

... potom vycházím z kostela a jakási
bezzubá babka
která se vynořila zpoza náhrobního kamene
mě napomíná
že jsem vešel do chrámu božího v kratásech

a já se rozčiluju:
vždyť vaše kráva
přímo před samým kostelním prahem
nadělala!

a babka hned vybafne:
copak ta – ta nemá vychování

... a vtom za zády zaslechneme rachot
a otočíme se –
kostel se zvedá do vzduchu jako kosmická loď

a zezadu něco hlasitě bučí –
v dýmu
nad motorkou a jasiňou
kráva se třemi telaty

narcisy

ano ano! cítím se velmi povzneseně
když myslím na narcisy!
když odříkávám zpaměti jejich různé
odrůdy
a každý porovnávám s jinou filozofickou
doktrínou
například odrůda erlicheer je jako martin
heidegger
a bella vista je jako tomáš akvinský

a ještě povzneseněji se cítím
když je trhám a házím do strouhy vedle
záhonu
kde ještě neopadla voda poté co roztál sních

ta voda je plná zločinů
dokonce i hlínu co se v ní rozpustila
poskvřňuje
dokonce i hada který tady náhodou
chcípnul

poskvřňuje
zápach ledu ji prozrazuje
dokonce vyděšené žáby chodí jinudy

házím ty narcisy do vody vedle záhonu
a čekám až se zkroutí jako stonky
pampelišek
do nádherných kudrn

ale ony se nezkroucí
(to jsem vlastně věděl už předtím)
a led který se nahoře hromadí
praská

zabíjení

křidélka vodní vážce
svazovala červenou nitkou
zabila špičkou střevíce
komára který jí sedl na lýtko
roháče uvěznila
v krabičce od sirek
a ubohé ploštice do jedné spálila
pod lupou shořely jak papírek

stonožce utrhala všech sto nožiček
a vlastně ani nevěděla jestli je to hmyz
nebo nějaká žížala
mravencům poničila souřadnice
mravenčích cestiček
a cesta tímto životem se jim poněkud
zamotala
se zlatohlávky napodobila dílo
belgického výtvarníka jana fabrea
„pocta hieronymu boschovi v kongu“
přesně to kde na lebce sedí zelená žába
co připomíná sfingu
i k mouše se hrubě zachovala
křídélka chroustům utrhala
mola pleskla pro nic za nic
kdo ví proč se vlastně tak vztekala
a motýli! byla na ně zlá, na motýly –
copak jí ti motýli udělali! proč je tak zatvrzele
čtvrtila – jako záložky do knih se jí hodili
do čtyř notně ohmataných bichlí
americko-ruského
spisovatele

v. v. Nabokova

a potom se začala měnit chudák
tak jako to už popisoval
jeden čech nebo rakušan nebo žid
a stala se hmyzem a přiletěl strašlivý
nenasytný pták
jménem válka živil se vším co viděl žít
pták usedl na rozvinuté vedení a proud
pulzoval
po žilách a tepnách lidských
na elektrických sloupech rozvěšených
a pták měl místo peří měkký kov
a na něm měděný háv
a místo drápů – strach

závěrem

vyptávali se
kterou svoji báseň považuju za nejlepší

řekl jsem:
tuhle

Myroslav Lajuk (*1990) je ukrajinský spisovatel. Debutoval jako básník, pětice uvedených básní pochází z jeho druhé sbírky **Метрофобія** (Metrofobie, 2015). Je rovněž autorem románu **Баборня** (2016), další román se připravuje k vydání. Z ukrajinštiny přeložila Helena Pazdiorová.

MARTA HLUŠÍKOVÁ

O nebesenom Šangovi

Babka cupkala popri vyschnutom koryte potoka až hore k starej jabloni, z ktorej blesk odťal polovicu, takže zdola od cesty vyzerala ako šibenica. Práve preto k nej babka každý podvečer kráčala.

Išla tam vždy obesiť svojho Šanga.

Bola by ho obesila možno aj na plote alebo na kľučke v pivnici, ale na spodnom konári jablone raz našla visieť za dušu hom-pálajúcu sa futbalovú loptu a zazdalo sa jej to ako najlepšie miesto, kde by si mohla so Šangom vyrovnáť účty.

- Tak sa už pohni, - obrátila sa k Šangovi, ktorý sa zastavil pri krtinci, strčil doň ňufák a zúrivo hrabal prednými labami. Na babkine slová len pošibkal chvostom a ďalej hrabal.

- Nemysli si, že sa tomu vyhneš, - hundrala si babka a potom si vyspevovala, až kým neprišla k jabloni. Sadla si pod ňu a čakala. Šang o chvíľu prišiel, poňuchal okolo stromu, cvrkol pár kvapiek na kmeň a posadil sa. Upieral oči na svoju veliteľku, potom si ľahol, hlavu si oprel na predné laby a čakal.

- Budeš mi chýbať, vieš? Si zlý pes. Aj v posteli budem mať miesta až-až. A plechovú misku dám Micine. To ťa naštvem, čo? Nemysli si, že mám Micinu bohvieako rada. Ale dám jej tú misku. Lebo ty dobre vieš, ako ma Paľko ľúbil. Keď mi odišiel, nemala som nikoho iného iba teba a Micinu. A Paľka na kredenci. Chceli mi ho dať do urnového hája. Určite! Ani rozsypať som ho nedovolila. V kuchyni mu je dobre. Iba ma trápi, že si nemôže dať so mnou držky. Tak ich mal rád... Zato ty si dopraješ! Paľko mi povedal, že by na tie držky možno aj prišiel, ale tebe by potom nič nezostalo. Si pažravý, to je to. Všetko by si zožral. Ale keď ťa obesím, Paľko určite na tie držky príde. Teraz môžeš vysloviť posledné želanie. No tak, o chvíľu zapadne slnko a zozimí sa. Že spievať? Mám spievať? No dobre, - chichotala sa babka a s veľkým ochkaním sa postavila. Zopäla ruky na hrudi, zatvorila oči a škreklávým traslávým hlasom začala spievať. Šang zdvihol hlavu, chvíľu kňučal a potom sa už nedalo rozoznať, kto spieva a kto zavýja.

Babka napokon dospievala a pozrela sa na Šanga:

- Tvoje šťastie, - povedala.

- Tvoje šťastie, že som ešte nedorástla po spodný konár. Ale zajtra, keď dorastiem, to bude iná pesnička. A teraz domov! - zavelila, pritiahla si sveter tesnejšie k telu a spustila sa z briežka k svojmu domu. Šang poslušne kráčal za ňou, strkal ňufák do krtincov a pri každom babkinom slove len pošibkal chvostom.

JARMILA HORÁKOVÁ

Vlasta

Zaklaply dvere. Stála v cele trikrát tri metry, na sobě měla seprané hnědé vězeňské tepláky, pod nimi jen kalhotky. Všechno ostatní jí vzali. Oblečení, batůžek s věcmi a knihami a... to bylo vlastně všechno. U stropu bylo malé zadrátované okénko, před ní postel zabetonovaná do podlahy s gumovou matrací, k podlaze přikovaný stolek se židličkou. V rohu cosi jako záchod. Stála tam a pak si sedla, nic jiného se dělat nedalo. V její tváři se zračil údiv, rozhořčení, nepochopení, zmatek, co to všechno znamená. Ještě před chvílí, když jí brali otisky prstů a fotili ji, tak s tím chlapíkem žertovala a teď to najednou všechno skončilo, je tu sama, sama, sama... začaly jí téct slzy. Cosi šeptala, snad si přeříkávala latinské konjugace, snad něco jiného. Čas ubíhal nesnesitelně pomalu, nic se nedělo, každá vteřina by se dala krájet na setiny a tisíce sebe samé. Jen z ulice vzdáleně doléhaly zvuky aut.

Otevřelo se okénko ve dveřích a někdo podstrčil dovnitř ešus s jídlem a lžící k tomu. Jídlo. Vrhla se na to, patrně měla hlad, ale po pár soustech přestala žvýkat a obsah plechové misky zůstal téměř netknutý. Zírala před sebe. Když po chvíli hlas zvenčí zavelel vrátit misku, odnesla ji poslušně k okénku a vrátila se zpět. Lehla si na studenou matraci a chvíli se převalovala. Choulila se do sebe, byla jí zima, ale usnout nedokázala, ač za sebou měla probdělou noc. Posadila se, kolena přitáhla k sobě, objala je a zkoumala prostor, jako by hledala záchytný bod. Něco. Cokoliv. O co se opřít, jak se zabavit, uniknout myšlenkám, které se jí zrcadlily ve tváři. Občas jí uniklo slůvko, věta, ale vše bylo tak neslyšně zamumlané, nepostřehnutelné, nedalo se z toho nic vyrozumět.

Žádná rajská hudba se neozvala, žádné aleluja, leč najednou se prostě otevřelo okýnko. „Prosím,“ popotahovala a celá se třásla, „můžete mi donést z mého batůžku, mám tam knížku... učebnici latiny... nebo něco na čtení... já se z toho tady jinak zblázním... prosím.“ Asi zněla opravdu důvěryhodně, protože za chvíli se okénko otevřelo znovu a tentýž neznámý jí podával časopis. Vlastu. Vzala ji opatrně do rukou. Časopis. Písmena, nový vesmír. Možnost vyrušit hlavu, zapomenout na minulost, přítomnost i budoucnost, být někde jinde. Ponořena do dvaatřiceti znaků abecedy, které dávají, dostávají nečekaný smysl a význam, ať už sdělují cokoliv. Třebas i latinskou deklinaci. Ale ne, Vlasta. Drahé dívky, drahé ženy. Koukla se na svůj hnědý věžeňský hábit. Nevadí. Jsou tu popsané stránky, které se může naučit zpaměti. Písmenko po písmenku. Aby něco bylo uvnitř. Aby zmizela ta prázdnota, aby se zaplnil prostor třikrát tři metry recitací jedinečných receptů, radami šťastným i méně šťastným čtenářkám. To teď byla i ona, to jsem byla i já. Neuvěřitelný zážitek. Do toho časopisu najednou byla koncentrována veškerá moudrost světa, několikatisíciletá historie celého písennictví tu ležela před ní na stole v podobě potištěných stránek, které napsal někdo moudřejší, odjinud, nesužován tmou, propastmi, vinou a prázdnotou. Někdo chytrý, kdo umí žít tam na druhé straně. Vařit a oblékat se a radit... i ta tiráž, jména, adresa redakce. Jak jinak by už měl vypadat zázrak a požehnání. A tak opatrně stránku po stránce obracela, hlta-la každé slovíčko, nic jí neuniklo. Pečlivě, bedlivě se oblékla podle nejnovější módy, uvařila v duchu všechny recepty a najednou byla sytá. Ten šedo-černo-hnědý prostor byl stále tím stejným prostorem, ale už plným usměvavých žen, které obývají jinou galaxii, ale existují. Existují i lepší světy.

Když se chystala začít číst celou tu moudrost nashromážděnou před ní na stole znovu, otevřelo se okénko a byla požádána o vrácení, protože i další se chtějí vzdělat a dozvědět se, jak žít tam venku za zadrátovaným okénkem. Vrátila Vlastu a přijala ešus s čímsi k jídlu, stejně nepoživatelným jako v poledne. Snědla tři lžíce, aby uklidnila trochu žaludek a pak zase vše vrátila. Vyzařoval z ní klid. V duchu před ní defilovalo nabyté vědění. Pak zvenčí dostala štíplavou deku, zachumlala se

do ní a usnula. Nad ní poblikávala ztlumená věžeňská žárovka.

Pak přišlo ráno... Slušelo by se říct, že kalné a šedivé, ale to se nedalo poznat, sem stejně denní světlo téměř nepronikalo. Ráno se poznalo podle toho, že jí zase odebrali deku, dostala v plechové misce kus chleba namazaný čímisi a černý čaj, takový ten mizerný, jehož hnědá oka ulpívají na stěnách hrnku. Po snídani si znovu lehla na gumovou matraci. A usnula. Když ji tady nikdo nenajde, nikdo si na nic nevzpomene, je z toho venku. Musí ji pustit. Ta věčnost má i konec. Usnula a spala, spala, spala a po ničem jiném netoužila než spát.

Jenomže oni přišli. Vrátit jí jiný prostor. Odevzdala hnědé tepláky a mikinu, dostala zpátky svoje oblečení a batůžek, v němž se vedle učebnici latiny skrývala jediná knížka, Cesty ke svobodě...

EDUARD GREČNER

Črta

Na západe nevychodí slnko
ale krv.
Pozeráme,
potomkovia generácie husej kože
v úzkostných obavách
že zbadáme vodíkové bomby
ako prskavky na vianočnom stromčeku
osvetľujú Zem

Máj 2018

Báseň o snehovej búrke

Vyhrabávaš sa z laviny,
ktorá ťa zasypala,
lopata verša ti pomáha.
Objevuješ seba
donaha
a bzučíš
ako sršeň v pohári.
Po tvári
steká ti slza odpustenia.
A na dne pohára
hnev
už dohára.

Január 2018

Preludium v duši zakliate

Visím vo vzduchu
ako terč
zažívam intenzívny haptický smäd.
Niet jej už
zmizla v pralese snov.

Len choď a odíď do sveta.
bez teba
okovy vo mne báseň rozplieta.

Som iný.
Šokujem. Nádhera tvorby
ma znútra rozleptáva.

Tu som. kométa,
udri do mňa, nech zovrie sopka, ktorá vo
mne spáva,
čo tajne ku mne chodi a
potajomky mi v duši blúdi a varovne bliká

Slová, mlkvi pútnici do Mekky
v batohoch na chrbtoch
si nosia svoje vyznamy,
a skladajú ich pri KABE
do čarovnej mozaiky
filigránskeho textu,

schůlení ako tibetskí mnísi, sypú svoju
farebnú mandalu
ao rieky v ktorej prúdi
čas.

A ten čudný čierny meteor
odrazu zažiari znútra
ako explózia.
To je tvorba.
Tá tá zahluší.

Vrie sopka imaginácie rytmickým klokomom.
je chvíľa pred výbuchom
V tebe sa ukrýva
terorista verš.

LT, Január 2018

Marta Hlušíková (*1952) je slovenská autorka prózy a poezie, píše také pro děti. Vydala 22 knih a za svou tvorbu získala několik ocenění Členka Spolku slovenských spisovatelův a slovenského centra PEN klubu.

JAKUB CHROBÁK

Ze zápisníku

Vono to všechno pude. Ten projekt bychom
mohli

udělat.

To mi přijde malebný. A šel bych do tý malby.

Připadám si sám.

Ve svojí hospodě.

Kostky padají na stůl

Strašně marně

Ty bys, hošánku,

ve vrhcábech

šestku nikdy nedohodil.

U piva řeči velkolepé jak staří mistři, už
končím, nemám na barvy,
na plátna.

Mudrlant radí: Můžeš dělat ty komerční
věci, ale ty pak se z toho
dostaneš.

Až nastane ten boom.

Ivanu Motýlovi skrytý akrostich

I malé zbytky piva

VAnou po vyprázdněných ulicích

Našeho slova.

Má pOdeTnutÝ stín

italské nebe.

Leze furt pod kabáty našich blízkostí.

Jak voyeur božího oka

se dívá.

Milost

Dynamit touhy

za nehty tvých prstů

na záda tluče

já jsem tu.

Hnátu Daňkovi akrostich

Honem!

Naběhnout si na to.

Aspoň obrys.

Trochu se toho dotknout.

Donést

Ale pak

NĚjak

K tomu dojít

ROMAN POLÁCH

Ještě to není vůbec vše, co naše oči společně zahlédnou

Antracitové paprsky slunce

probouzejí snad všechny opilce světa
v neskutečné peklo odrazů od oken
do užaslých zřítelnic, ve kterých je láska
stejně silné slovo jako v dávné poezii.
Za chvíli se díky jaru objeví první mravenci,
mouchy
a pavouci a hořčice paprsků se společně
s nimi rozlévá po bytě a nikdo z nás ještě
neví, co ho dál čeká kromě toho, že se na sebe
v této chvíli tak užasle díváme.

Venku se pes naléhavě snaží

říct cosi v cizí řeči do cizí řeči
a vítr mu jako jeho pán hladí srst.

Jakmile jsme všichni v práci,

zaplní ulice zvířata.
Ohnivá kočka hoří klidem na chodníku,
strakapoud namočil břicho do červené barvy
a škrábe kůru stromu,
rozvědčík vrabec ví, že jsou lidé v práci
a že myslí na své nejbližší, které vidí
v polospánku
jen ráno a pak až večer, když zavírají oči.
Ve tmě zase začíná svět zvířat, které
ale už nepotkáme, jen ještě chceme dohonit to,
co jsme nestihli přes den a zuřivě se držíme
za ruce.
Když jsme v práci, svět nám nepatří,
nepatří nám ani náš život.
Ale ještě zdaleka, Markéto, není konec,
protože
lidé neví naštěstí všechno - záznamy o délce
života
v zajetí jednoho z nádherných ptáků
uvádí patnáct let, ale délka jeho života
ve volné přírodě není dodnes známa.

Jaterní slunce rána vandalsky roztahuje

žaluzie, obdivuješ krásu d'asa - Rozedrance
proužkového.
Nepatrně, ale s jasnou srozumitelností
k tobě doléhá
nepokoj řeky.

Asi jsme tady vpadli moc najednou.
Sbíráme ze země naše věci.
Pak mezi sebou sedíme a v tichu okolních
krabic se rozhlížíme.
Jsme nejistí a pořád ze země sbíráme naše věci,
jako by nás zasáhla nebývalá povodeň.

Havraní kamery pozorují lidi

táhnoucí tašky s nákupem těžkým jako život.
Kymácejí se těžce ze strany na stranu,
metronom života, a dívají se do brýlí slunce.
A vzadu v parku nánosy barvy,
červený piknik, červeň radosti dětí,
které leží jako spadané listy pod stromy,
z nichž vyběhne neviditelný jezevčík
podzimu.
Bud' tu se mnou. Ještě to není vůbec vše,
co naše oči společně zahlédnou.

Roman Polách (*1986 ve Frýdku-Místku) vystudoval bohemistiku na FF OU, kde rovněž absolvoval doktorské studium, v němž se zaměřoval především na projevy angažovanosti a na vývoj polistopadové české literatury prizmatem kritické teorie. Péčí nakladatelství Protimluv vydal v roce 2014 sbírku *Náhly vítr, který je ti svědkem*. Žije v Ostravě.

ZEMŘEL BÁSNÍK AUGUSTIN SKÝPALA

30. června 2018 zemřel básník Augustin Skýpala. Bylo mu 97 let. Narodil se 22. listopadu 1920 v Jarcové u Valašského Meziříčí, krásná léta prožil také v Oznici. Později už žil s rodinou v Praze, ale jeho Valašsko s ním přešlo až do jeho nového domova.

Nebyl to básník halasný, neuměl se tvrdě prodírat davem. Jeho slibná básnická dráha začala v šedesátých letech, publikoval své první básně na stránkách tehdejších literárních časopisů, pak vydal i první sbírku *Konec sezóny s jojem*, potom následovaly další dvě básnické knihy: *Nebe pro pěší* a *Město můj Getsemanský sad*.

Jsou to básně křehké, melodické, připomínají písně, které v sobě mají vůně květin. Básník Augustin byl bezesporu ovlivněný poetismem, ale přesto zůstal věrný bezprostřednímu vyjádření, které má velice blízko

k lidovému výrazu. Psal poezii milostnou, ve které se vyznával z lásky jako věčně okouzlený mladík. Zůstane mi už v paměti jeho básnický cyklus z první sbírky nazvaný *Zima na zámku Meluzíně*. Hold ženě, lásce, ale také kráse, něze, nádhernému lidskému čarování. Psal poezii, ve které se nebál mluvit o čirém vztahu, zatímco viděl i odvrácenou tvář světa. Nebyl slepý, ale dokázal si v srdci uchovat světlo. To není vždycky jednoduché, zejména pro člověka, na kterého dolehla v závěru šedesátých let nepřízeň nových mocipánů, a on pak už nemohl publikovat.

Poznala jsem tohoto křehkého, ale zároveň pevného básníka na jednom spisovatelském setkání na hradě Bítově. Ačkoli jsem jeho tvorbu do té doby neznala, velice rychle jsem ji poznávala a sžívala se s ní. Přečetla jsem všechny jeho básnické sbírky, včetně knihy *Z mého zvěrokruhu*, která byla vydaná péčí editorů mnohem později a za přívetivějších okolností ve Valašském Meziříčí k básnickovým osmdesátinám a provázená kresbami Zdeňka Přikryla.

Takto bych si básníka Augustina zapamatovala: jako jarabáčka, ale i jako básníka, který se umí sklonit před velkými duchy, jako byl například Vladislav Vančura. Ale pak se mi dostala do ruky i jeho doslova sbírka přelomová z roku 1969: *Podzim s Diogenem*. Ta bohužel byla brzy odstraněna z knihkupeckých pultů, skončila ve stoupě, neboť básník Augustin Skýpala se pro své názory ocitl v nemilosti a v umělecké izolaci. Ovšem několik výtisků se jako zázrakem dochovalo. Později - v roce 2006 - byla znovu vydaná díky Kulturnímu sdružení Bezručův kraj Frýdek-Místek s erudovaným doslovem Drahomíra Šajtara.

Mám právě před sebou to původní vydání i s autorovým věnováním a s ilustracemi Stanislava Kolíbala. Cyklus básní podivuhodně vyzrálých, moudrých, lidsky pravdivých. Žádné patetické hrdinství, ale svobodný duch, který odmítá vnitřní rezignaci.

Od té doby je pro mne pan Augustin prostě Diogenés. Můžete tu sbírku otevřít na kterékoli straně a vždycky vám řekne pravdu do očí. I to byl jeden z důvodů, proč Divadlo hudby a poezie Agadir v Brně připravilo v roce 2015 scénický večer právě z těchto reflexivních básní. A posluchači poslouchali a chápali, protože básník k nim promlouval zblízka, ale mluvil i o tom, co bude dál. Opravdu viděl dál než my, ostatní smrtelníci.

Těžko se smiřuji, že už mi nikdy nenapíše žádný dopis. Poslední roky jsme si dopisovali pravidelně každý týden. Sám říkal, že už má těch dopisů několik kil – a já rovněž. Věk jeho myšlení nepoznamenal. S překvapující jasností v nich rozebíral svůj vztah k víře, k Bohu, k zemi. Zemi uctíval jako matku – skoro velebně, s úctou.

Básník Augustin Skýpala, básník s filozofickým duchovním prozřením byl bezesporu moravsko-český Diogenés. Jemu ať patří poslední slova:

*Všechno můžeš zanechat všechno opustit
rozestlané lože
lunu nad lesy
i věčné nanebevzetí slunce*

*Můžeš žít za mořem
žít pod zemí
bez návratu*

*Ale co nemůžeš co nemůžeš
neříct
nenapsat
nevyrýt do zdi
proč žiješ*

Milena Fucimanová

JEN TAK

Moc a moc se v poslední době mluví o literatuře, jejím postavení, funkci a tak dále. Skloňovat se začala zejména v souvislosti s prohlášením Petra Hrušky o jeho odstoupení z pozice předsedy komise udělující Státní cenu za literaturu. Jako kdyby Petr přitahoval média, která v jeho případě zdánlivě mluví o literatuře, ale vlastně o ní píší ve zcela nepřipadném smyslu, protože intenzivně spojují mluvčího v jeho jedinečných a v našem prostoru výjimečných básní s osobností básníka.

To ostře koliduje s názorem odborné veřejnosti, které na jednu (oprávněnou) stranu stále zdůrazňuje rozpor, který tu musí být brán neustále na zřetel – totiž že básnický subjekt je vždycky jen výsekem toho skutečného, reálně žijícího básníka. Na stranu druhou (a to po mém přepíná) osobnost tvůrce zcela popírá a tvrdí, že k literatuře už lidi nepotřebujeme, že je to jen hra textů a textových operací,

kteřá tvořív umění. A přitom, myslím, je pravda kdesi uprostřed. Básník musí být ručitelem svých slov, ale v tom smyslu, jak on jim rozumív, ne jak je interpretují jiní. Čtenář naopak je ručitelem za své čtení, obojí je pro literaturu stejně podstatné. Obojí vyžaduje svébytný talent, a proto nijak nepřekvapuje, že dnešní publicistická žurnalistika věnující se literatuře (čest výjimkám) ji absolutně ignoruje nebo permanentně prokazuje neschopnost jejího čtení. Pokud by se to týkalo jen bulvárního tisku nebo deníků, člověk by se vyděsil, ale zůstával by klidným. Ale že objevuje i v tisku s ambicemi odbornosti, je na pováženou.

Nikdo se při tom Petrově rozhodnutí vlastně nepídí po skutečném důvodu toho rozhodnutí, protože kdybychom si tuto otázku položili, nelze než s jeho gestem souhlasit, pokud si v této zemi přejeme setrvávat na cestě těch elementárních evropských hodnot. Básník prostě v určitých chvílích musí mluvit, ať chce, nebo nechce, ať je to, nebo není korektní, ať jej někdo následuje, nebo ne. Nemůže očekávat, že to strhne zeměkouli, to věděl už Pavel Vilikovský, když ve fiktivní nobelistické řeči napsal, že literatura, bohužel, nebo bohudík, nic měnit neumív, protože jinak by bohatí básníci udělovali ceny chudým vynálezčům dynamitu. Zároveň dobře ví, že naše věci a činy trčí někde ve vesmíru bez ohledu na to, jestli o nich někdo ví, nebo ne, jak zase dobře věděl Magor. V tomto smyslu vlastně básník ani nemůže reagovat jinak, protože jiné opravné prostředky nemá.

Opět se tu, v novém světle, ukazuje otázka angažovanosti: můžu ji vyhlášovat, můžu ji teoreticky promýšlet, dokonce po literatuře vyžadovat. Můžu psát básně napadající kulturní atmosféru kolem sebe. A podle této logiky pak také můžu přijímat dotace od ministerstva kultury na časopisy (A2, Tvar), i když třeba jiný časopis Babylon, ji neobdrží z důvodů „přílišného politického zaměření“. A pak můžu také psát krásné a teskné básně o tom, jak se nelze v dnešním marastu s nikým a na ničem už ani domluvit, jak se nelze druhého dotknout a ve chvíli, když bych, podle svého mínění, měl sloužit něčemu, v co nevěřím, pak to tedy odmítnout. A to je pozice básníka 20. i 21. století, to je pozice, kterou tu Petr definoval bez ohledu na to, jestli ji někdo bude či nebude následovat, jestli je či není správná.

Protože musel. Protože básník musí mluvit, i když nechce. Petr bude muset mluvit

ve své nové sbírce. Až její řeč ukáže, jak. Tohle prohlášení už ukázalo, že ví, kdy a v jakých podmínkách. A to je nadějný příslib pro její očekávání.

Jakub Chrobák

MADRID

Vždycky jsem se ráda seznamovala s novými lidmi a s tímto jsem se vydala do Madridu. Do města uzounkých a tajemných uliček, malinkatých balkónků, hromad čerstvého ovoce a salsy. Už nějakou dobu jsem věděla, že bych se chtěla věnovat interiérovému designu a právě v Madridu se naskytla příležitost krátkého letního kurzu v tomto oboru. Hned první den prázdnin jsem vyletěla. Nebudu lhát, cesty jsem se trochu bála, konec konců to bylo poprvé, co jsem někam letěla úplně sama. Ale k mému překvapení to byl docela relax. Ve chvíli, kdy jsem vyšla z metra na ulici a poprvé uviděla město, mi bylo jasné, že to budou krásné dva týdny plné dobrodružství.

Přišel čas seznámit se s mými spolužáky a nestačila jsem se divit. Poznala jsem se s lidmi snad z každého světadílu. Diego z Kanárských ostrovů, Cristy z Mexika, Zoe a Maccarena z Argentiny a Florence z Ekvádoru. Nechyběla ani Kanada, kde žije dnes už moje velmi dobrá kamarádka Lorena. Angela, se kterou si rozumím asi nejvíce a moc mi chybí, bydlí jen pár hodin od Madridu, ve Valencii. Ínes je pro změnu z Portugalska a Veronika mě pozvala na koncert její kapely do Moskvy. Nikdy bych netušila, že si za pouhé dva týdny k lidem dokážeme vytvořit tak silné pouto.

A kolik jsme toho společně prožili! Prošli jsme si celé město a mohu bezpečně říct, že se v Madridu docela vyznám. Zkoušeli jsme různá jídla a tradiční pokrmy. Pronajali jsme si lodičky a málem se utopili v místním parku. S holkama jsme vyrazily na madridský fashion week, což byl pro mě nezapomenutelný zážitek a těchto krásných vzpomínek bych mohla vyjmenovat ještě milion.

Každý den jsme hned po snídani vyšli do školy. Po pravdě jsem moc nevěděla, co čekat, ale jako celý výlet jsem byla mile překvapená. Madridský Institut designu je situovaný v původním barokním paláci, takže v mnoha třídách je uprostřed místnosti jen tak postavený sloup. Všechno bylo ale zrekonstruováno

do moderního stylu a rovnováha mezi barokem a modernou byla pro mě, jakožto studenta designu interiérového, fascinující.

Často jsme v rámci výuky chodili na vycházky. Navštívili jsme například hotel, kde jedna noc stála přes 2500 eur, ale co zajímalo nás, byl samotný vnitřní prostor a jeho výzdoba. Každá místnost byla zařízena v úplně jiném stylu než ta předchozí. V restauraci s barem byly modré sametově potažené zdi a bílý křbový kout, kdežto recepce měla až téměř asijský nádech, kdy na stěnách byly vysázené malé modré kachličky, které dohromady vyprávěly příběh o čínském převozníkovi na řece Mekong. Všichni jsme obdivovali originální nápady a množství práce, které stavbě museli věnovat. Byli jsme skutečně ohromeni. Další velice zajímavou zastávkou byla galerie, která přes noc fungovala jako bar. Záměrem majitele bylo sednout si tady na skleničku se svými klienty, kteří si vybrali například designový lustr, a studio jim ho na zakázku mezitím vyrobí. Opět něco, co jsem u nás neviděla.

Myslím, že jet na tento kurz bylo jedno z nejlepších rozhodnutí v mém životě. Poznala jsem spoustu nových lidí a mít kamarády po celém světě se určitě do budoucna vyplatí. Už teď se totiž chystám jet na příští prázdniny do Mexika za Cristy. Naučila jsem se toho spoustu nejen o designu, ale i o sobě a o tom, jak bych chtěla v životě pokračovat. Po návštěvě Madridu vím, že chci v budoucnu v interiérovém designu pracovat.

*Z Prahy dědovi do Vsetína
Julie*

Sotva sedmnáctiletá pražská gymnazistka Julie Hilliová si během školního roku na brigádách vydělala tolik, že mohla uskutečnit svůj sen – absolvovat madridský kurz interiérového designu. Sama se vydala na cestu a prožila krásné dny s kamarádkami z celého světa. Spokojenost přešla z jejího prostého záznamu i na mě.

děda

VTÍRAVÁ VYPRÁZDNĚNOST MĚSTSKÉHO SATELITU

S přibývajícím délkou dožití je čím dál tím pravděpodobnější, že i autoři, kteří se odhodlají/rozhoupají k pozdnímu debutu, budou mít šanci zapsat se do čtenářského povědomí

i díly dalšími. Tedy pokud vytrvají a budou-li mít čím zaujmout. I v české literatuře, kde již pominula doba pozdních debutů vyvolaná dřívější politickou a společenskou realitou, tyto případy snadno nalézáme. Nejmarkantnější je asi příklad Aleny Mornštajnové, ale najdou se i další. Pozdní debut tedy již není ničím až tak neobvyklým. Nyní tyto řady pozdních debutantů rozšířil Pavel Němec (*1981) svou básnickou sbírkou *Záměstí* (Host 2018). Je potěšující, že Host při svém růstu na své tradiční edice věnované poezii nezapomíná. A podle textu na záložce „máme zde příslovečný „objev““. Je tomu tak ale doopravdy?

Při prvním čtení byly mé dojmy pozitivní. Zaujal už název. Ale proč záměstí? Je to místo na opačné straně předměstí? Nebo je to vlastně totéž? Nebo je to jen to, co zbyde při opouštění města? Tak či onak, máme před sebou verše, které jsou do určité míry záznamem odlidšťující se a technicizující se společnosti a její všední přítomnosti. Městská krajina je koloritem, spíše si povšimneme, že i malé věci a vnitřní prostory postačují k vykreslení dramatu. Nebo aspoň k jejich načrtnutí. Mezi tím vším lidské životy, zrození.

Při druhém čtení se však přece jen již začínají objevovat a vtírat drobné pochyby. U některých básní je otázkou, proč byly zařazeny (např. *Už // Už teď se za oknem daří / rozesazené lichořeřišnici*, s. 15). Možná obraz všednosti ohlodaný až na kost, možná jen obraz na hraně jazykového cvičení. Někdy se prostě zdá, zda ve verších není přece jen víc rozumu a vykonstruovaného kalkulu, než poezie samotné. Někdy to stačí, ale nejsem si jistý, že třeba právě u této básně se jedná o tento případ. Zbytná mi připadá také báseň *Krédo* (s. 26). Hluchých míst ale není ve sbírce příliš mnoho a vyvažuje je několik básní, které stojí za vyzvednutí: *Ordinace* (s. 19), *Znaky* (s. 38), *Neprůzvučnost* (s. 64).

Nebudu zastírat, že civilní poloha sbírky je mi sympatická. Ale mluvit o objevu je přece jen trochu nadnesené. Nadšení bych trochu brzdil. Ale o příjemném překvapení můžeme mluvit zcela jistě. Kdo chce poznat i jinou polohu Němcovy tvorby, má možnost poslechnout si undergroundovou kapelu Umbrtka, které je členem.

Pavel Kotrla

Němec, Pavel: *Záměstí*. Brno (Host) 2018. 88 s.

LITERÁRNÍ ŽIVOT VERSUS TEXT

Jen jednou za čas se ve světě české poezie objeví hlas, který rozčeří vody tak silně nejprve v literárním životě, autorských čteních a sebe prezentaci, aniž by kdo dříve znal text, se kterým jde a hlavně se svou kůží na trh. Michaela Kašparová alias Emma Kausc to dělá chytře. Nejen, že si pro svou tvorbu zvolila pseudonym, ale veřejně hovořila o tom, že ji v podstatě nezajímá, jak recenzenti interpretují její text, který má právo na život sám o sobě. Že je to ochuzování a vysávání světa. Takové odvážné tvrzení v sobě nese dosti často nepokoru mládí (autorka je ročník narození 1998), ale možná i jakousi obezličku, kdyby se „ta sláva jakože nepovedla“.

Musím říci, že recenzovat knihu a vůbec potýkat se s textem, který o sobě nabubřele tvrdí, že je neinterpretovatelný, se mi vůbec nechtělo. Nerad dávám šanci materiálu, o kterém vím dříve ze sociálních sítí vlivem jeho autorky, která se nestydí si silně marketingově užívat svou čerstvě nalezenou slávu. Ale přece je to potřeba, abychom zjistili, jestli má na to dotyčná právo. Neboť, jak se říká, názor jí nevezmeme, důležitější jsou fakta, která podtrhují pravdu.

Tedy ke knize. Čtenáře překvapí hned první báseň („*umění mi chodí do mailu / v několika bajtech se odráží / zmačkané návštěvní hodiny // ve spěchu ho přesunu rovnou do koše / kde po třiceti dnech / mizí aby zítra přišlo další...*“), pro někoho na pohled velice drzý text nebo spíše prokazované zoufalství současného světa, zbásnit takovou banalitu. Kausc ale opravdu ukazuje, že umí smísit neobvyklou obraznost, rozervanost textu. Nesouvisle na sebe navazující, ale až explozivně asociativní texty plynou vším, co lyrický subjekt považuje za vhodné pojmenovat. Ať už je to nudný svět mládeže („*organická nahota dnů / rezignace na trávení hodin jinak / i když nepracuješ / dává to dohromady dvacet čtyři*“), zakotvený v divném stereotypu („*každodennost přeseknutá na / nesourodé čáry*“), popisy až fyzického dráždění prázdnoty, které pramení z nemožnosti zvolit („*to je to o co de vlastně / ne nic / od postele do koupelny vzdušnou čarou 3 km / no a teď je ti / teď mi není*“). Tady bych se zastavil, že časté popisy až tělesné nemohoucnosti dosti lépe

ve své sbírce *Pomlčka v těle* vystihla Kristina Láníková.

Ta skutečnost, kterou lyrický subjekt vyjadřuje potřebou vyjádřit vše, se v určitých pasážích změní až na otravující žvanivost („*atmosféra se upevnila a i když se / čekání venku považuje za / prostorově neuzavřenou záležitost...*“ atd. atd. bla bla bla...), místy také připomínající agitku („*dominový efekt propašovaný / do veřejného mínění se / uskladní na dně / volebního letáku a nikdo nevolí*“). Důležitý je ale výsledek, ten pocit rychlosti bytí a mezer v lidské komunikaci, který z přehršle textu náhle vyrazí („*dopředstavíš si to potom jo / teď mi pověz o tom co děláš zítra / co děláš dnes může počkat*“). Ano, to je kámen, na kterém se dá stavět, a který konečně ukazuje, v čem je tato poezie vážně míněná. V nastínění nebezpečí technologií a rostoucí lidské izolaci vlivem rozvoje sociálních médií.

Ona nepochopenost mezi dvěma mluvčími se tak třeskutě mísí v automatizaci sdělení. Člověk se tu stává jakýmsi neživým masem, až strojem. Tuto tematiku ale, jak jsem již podotkl výše, lépe a dříve zpracovala kromě Láníkové i Zuzana Lazarová ve své *Železná košili*. Podobnost lze vidět v jisté intimitě zpovědi a odkrývání zranitelnější povahy, která prosákne skrze technicky oholený svět.

Co tedy dodat ke sbírce, jejíž autorka způsobila pozdvižení pomocí technologie, kterou v textu sama skrytě označuje za tu, co demoluje lidské vztahy? Obstála? Tematicky jistě, ale doporučuji pro větší kultivovanost pro příště editorovi víc udržet na uzdě autorčino grafomanské ego. Ne vše se hodí zapsat, ne vše se hodí zveřejnit. A ona past mezi dobrým a skvělým debutem by byla vyplněna. Takhle mohu říci, že jde o nadprůměrný kus, na další cestu Emmy Kausc českou poezií si ale s napětím počkám. Howgh.

Ondřej Hložek

Kausc, Emma: *Cykly*. Brno (Nakladatelství Šimon Ryšavý) 2017. 63 s.

AŽ NA DŘEŇ BYTÍ

Zpětně mohu říci, že čtení povídkového souboru debutantky Vladimíry Valové *Do vnitrozemí* mi bylo zdrojem opravdového potěšení: nevěděla jsem, jaká autorka se z knihy

vyloupne, bála jsem se, že témata budou příliš plytká a nicotná, na závěr, když se nic z předchozích obav nepotvrdilo, jsem zase povídky dočítala s trnutím a přáním, ať se jejich jednotná linka nerozsype a ať soubor drží pohromadě (zkrátka nervák do posledního řádku). A ono ano. Všechno vyšlo. Odhlédnu-li od faktu, že se jedná o začínající autorku, u níž drobná přehlédnutí a škobrtnutí jsou v té či oné míře pochopitelná a očekávaná, máme co dělat s talentovanou, zralou prozaičkou, empatickou autorkou, která naštěstí nemá na zřeteli jen své autorské ego, ale výhradně své hrdiny.

Napsat povídku je sakra těžké - pohyb na malém prostoru, nutnost přesně volit jazyk, významy, umět osekávat a škrtat, i když se jeví lákavým to neudělat, udržet si v tomto smyslu autorskou kázeň a také vtisknout povídkám společné pojítko je nadmíru obtížné. Nemáme mezi současnými literáty z čeho příliš vybírat (naposledy byl zážitkem Petr Borkovec, který ale píše jinak než Valová - jeho povídky jsou spíše básnickými obrazy a zcela bezdějové).

Na zadní straně knihy jsou povídky Valové připodobňované díky své náladě povídkám před pár lety zesnulého Jana Balabána. K jeho mistrovství Valové ještě chybí mnoho, ale krok směrem k balabánovským existenciálním „zásahům“ to je, vše však nasvědčuje tomu, že si Valová razí vlastní literární cestu.

Především je sympatická pointa, středobod příběhu a celkové vyznění povídek. Sjednocuje je společný zážitek hrdinů, kteří v určitém, naprosto všedním momentě, prožijí okamžik, který je odkloní z vytyčené životní cesty. Nejraději Valová volí ich-formu, na pár povídkách využila er-formu, v jedné zkombinovala i obojí. Střídá ženské i mužské vyprávěče, píše střídavým jazykem, naprosto přesně zachycujícím dialogy - civilností a prostotou bez afektů a touhou po efektech. Centruje svou pozornost výrazně na jednání postav, na přesné zachycení bodu zlomu. Výstižně se jí daří zachytit tyto předěly v průběhu jednání vypravěčů, která o ničem dopředu nevypovídají, jsou zcela bezpříznaková a najednou - jsou tu. Něco, co udeří plnou silou a chování vypravěčky/vyprávěče se výrazně změní a jde jinou cestou. Síla této změny nespočívá v tom, že by hrdina začal žít lépe (toto optimistické vyústění má jen pár příběhů), ale v osvobozující síle skutečnosti, že bylo učiněno rozhodnutí na základě svobodného aktu. Nemusí jít

ani o vědomé rozhodnutí - často se jedná o moment, kdy je účinek svobodného úkonu jen rozpoznán. Podstatné je vědomí toho, že máme tu možnost takto jednat, chceme-li. Musíme jen zkrátka vykonat cestu k sobě, do svého vnitrozemí.

Mnohé povídky jsou také bolestným dokladem odcizení lidí, často i těch nejbližších (matky a dcery v Kaštanových ledech), kterému se nebrání a jen je pasivně přijímají. Valová na svých hrdinech přesvědčivě dokazuje, jak je pasivní proplutí životem sebezničující, ale pokud mohu mluvit o optimistických vyústěních života povídkových protagonistů, pak ne proto, že jejich životy se na závěr začnou ubírat jakýmsi „plnějším směrem“, ale proto, že poznali osvobozující účinek svého sebeobnažení, byť byl mnohdy zdrcující (pan učitel v povídce Přeúvěrovat to, podváděná matka dvou dětí v Jednom dni). Přiznání vlastní bídy bytí, pravdivý (i když jen chvilkový) pohled na život je silný a účinný koktejl pro najetí odvahy sebrat svůj život a přestat si o něm něco nalhávat a bídě, leč čistě a bez příkras jej prožít až na dřeň.

Poměrně zdrcující příběhy v sobě skrývají až jakousi rozjařenost a opojení ze života, ač se tak na první pohled nezdá. Vlastně jen tento samotný kontrast je opojným sám o sobě a jsem ráda, že jsem si ho mohla u Vladimíry Valové prožít.

Andrea Chrobáková-Lněničková

Valová, Vladimíra: Do vnitrozemí. Brno (Host) 2017, s. 193.

Kontaktní adresy:

Pavel Kotrla

Bystřička 267, 756 24

<http://kotrla.com>

pavel@kotrla.com

Dalibor Malina

Hotel Pančava

Svárov 323, 755 01 Vsetín

knihkup@vsnet.cz

TEXTY, literární čtvrtletník, číslo 77, ročník XXII.,
šéfredaktor: Pavel Kotrla, vydavatel: Dalibor Malina,
redakce: Jakub Chrobák, René Kočík,
Dalibor Malina, Martin Škabraha, Martin Lukáš;
redakční rada: Andrea Chrobáková-Lněničková,
Jiří Hrabal, Tomáš Vašut;
registrace MK ČR E 13264, ISSN 1804-977X
internetová adresa: <http://casopis-texty.cz>
Nevyžádané texty nevracíme ani neelektorujeme.

